

Koncertekről

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

2013. április 20.

Klauzál Gábor Budafok–Tétényi Művelődési Központ

Rendező: Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar

Napjainkban, ha szétnézünk a komolyzenei hangversenyek többségén, azt tapasztaljuk, hogy nagyrészt középkorú, vagy még ennél is érettebb hallgatóság foglal helyet a nézőtéren. Olykor persze előfordul, hogy egy-egy iskola „kivezényeli” a tanulóit – tudok olyan középiskoláról, ahol szerepel a helyi pedagógiai programban a rendszeres színház- és hangverseny-látogatás –, ám kérdés, hogy ezeknek a kötelező penzumoknak lesz-e folytatása a diákok részéről, azaz, önszántukból, „kényszer hatása” nélkül is elmennek-e majd a későbbiekben hangversenyeket hallgatni. Hogy Kodály országában, a 21. században a (komoly)zene valóban mindenkié (értsd: minden korosztályé) lehessen, a zenetanárok és előadóművészek egyre sürgetőbb közös feladata a jövő koncertközönségének kiművelése. A professzionista muzikusoknak létfontosságú, hogy zeneszerető fiatalokat neveljünk, hiszen hovatovább nem lesz kinek játszaniuk. Bár vészharangot kongatni még korai lenne, kétségtelen, minél hamarabb kezdünk az értő közönség képzéséhez, annál látványosabb eredményre számíthatunk.

A Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar, karmesterükkel, Hollerung Gáborral karöltve évek óta missziójának tekintti a zenei ismeretterjesztést, örvendetes módon a legkisebbek számára is. Az együttes minden évben több ismeretterjesztő jellegű bérletet hirdet, sőt, a nemes cél érdekében nem ritkán ingyenes koncerteket is adnak. Hiszen senki nem úgy születik, hogy tudja, ki volt Antonio Vivaldi, és hogy azt a mélyhangú, hosszú fafúvós hangszert, ott hátul a zenekarban, fagottnak hívják. Ezeket meg kell magyarázni, mesélni kell róluk, és persze illusztrálni is illik az elmondottakat.

„A megérthető zene” elnevezésű bérleti sorozat legutóbbi – A zenekar ünnepe címet viselő – matinéján négy zeneszerző kompozícióját segítségül hívva mutatták be a budafokiak a zenekar fejlődését és különféle hangszereit. Elsőként Vivaldi A négy évszak című hegedűverseny-ciklusából az éppen aktuálisat, a Tavaszt vette górcső alá Holle-

rung Gábor. Bár a zeneszerzőt megihlető szonettet nem olvasta fel, élvezetesen hívta fel a közönség figyelmét a költemény zenévé átalakult történéseire: a tavaszi szellőcskékre, a madárkák párbeszédére, a tavaszi vihar villámaira-mennydörgéseire, az elszenderedő bojtár kutyájának vakkantásaira és az utolsó tétel táncát kísérő tekerőlant nyers hangzására. A hallgatóság apraja-nagyja azt is megtudta, hogy ebben az időben még jóval szerényebb méretűek voltak a zenekarok, és a lassú tételekben a szólista szabadon improvizálhatott. A szólót ezúttal Harsányi Elina játszotta érzékenyen, ízléssel. A zenekari időutazás következő állomásaként G. F. Händel Tűzijáték szvitjének részletei következtek. Kis történelmi betekintés után (megtudtuk, hogy a szerző 1749-ben, az aacheni békeszerződés alkalmából rendezett londoni ünnepségre alkotta meg a művet) Hollerung Gábor látványosan rámutatott arra, miért kellett megnövelni a zenekar méretét. E konkrét esetben a szabadtéri előadásra szánt darab ugyanis sok fúvóst igényelt, és az a vonószám, ami Vivaldinál még elegendő volt, Händel korában már kevésnek bizonyult. Ezért volt szükség a vonóskar felduzzasztására. A zenekar eljátszotta így is (kevés vonóssal), úgy is (megnövelt vonóssal), hogy mindenki saját maga is megtapasztalhatta az állítás igazát. Talán még jó lett volna egy kicsit hallani a szvitről, illetve az elhangzott tételekről (táncokról) is. Persze nehéz dolog néhány percben mindent elmondani, különböző korosztályok érdeklődését folyamatosan fenntartani, közben pedig arra is figyelni, hogy az ismertető ne legyen túlságosan hosszú. Így pedig azt mondhatom – a „jól viselkedő” gyermekeket látva – ennyi információ pontosan elég volt. W. A. Mozart Varázsfuvolájának nyitányával léptünk át a bécsi klasszika korába, és ez jó alkalmat adott a karmesternek, hogy bemutassa a zenekar hangszercsoportjait. Megismertük a vonóskart, a fafúvósokat (olyat is, ami még Händelnél nem szerepelhetett, hiszen például a klarinét Mozart korának volt újdonsága) és a rezeket, majd a már Händelműben, később pedig a matinét záró Beethoven-szimfóniában fontos szerepet játszó üstdobot is. Kiváló alkalom lett volna a már ekkor színpadon lévő, nem mindennap használatos kontrafagottról is néhány szót ejteni, ami arra várakozott, hogy az utolsó számban, Beethoven V. szimfóniájának zárótételében megszólalhat. Mindkét bé-

csi klasszikus szemelvény parádés előadásban szólalt meg.

Így, hogy a zeneirodalom nagy műveibe ennyire mélyen és részletesen betekinthe-tünk, a koncert olyan élményt és játékosan megtanult új ismereteket adott, ami vélhetően segíti majd más művek értő befogadását is. S mi más is lehetne a legnagyobb hozadék ezeknek az igényes ismeretterjesztő előadásoknak, mint az, hogy a mostani gyermekekből néhány év múlva a komolyzenét értelemmel és érző szívvel hallgató jövőbeli közönség válik majd. (Kovács Ilona)

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus – 2013. április 21.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Rendező: Zuglói Filharmónia

Ínyenceknek való „zenei csemegéket” kínált a Zuglói Filharmónia 2012/13-as Stephanus bérletének záró koncertjén. A különleges, ritkán felcsendülő művekből álló műsort ezúttal vendégkarmester, a Németországból érkező Alexander Mayer irányításával szólaltatta meg az együttes. Elsőként J. S. Bach orgonára írt, Esz-dúr prelúdium és fúgájának (BWV 552) Arnold Schönberg által 1928-ban készített zenekari átirata hangzott el, majd ezt követően Francis Poulenc g-moll orgonaversenyében valószínűleg is megszólalt a hangszerek királynője. A koncert második felét a Verdikorszak utáni legnagyobb olasz operakomponista, Giacomo Puccini egyik fiatalkori műve, a Messa di Gloria töltötte ki.

A Clavier-Übung 3. kötetében található Esz-dúr prelúdium és fúga Bach művei közül is kiemelkedik, hatalmas orgonatermesének egészét tekintve is az egyik legösszefoglalóbb jellegű. Nem véletlen, hogy az elsősorban zeneszerzés-tanításból élő Schönberg kiváló „alapanyagot” látott meg a műben és ebből készített átiratában a romantikus hangszerezés mintapéldáját mutatta meg. A zenekar nagysága wagneri-meyerbeeri méreteket idézett a tíz nagybőgővel és a négy kürttel, de minden hangszercsoportot nagy számban kért a zeneszerző. Ennek ellenére a zenekar hangzása egyáltalán nem volt vas-kos, sőt, inkább hajlékony és karcsú. A prelúdiumot nyitó, francia ouverture-stílust idéző első téma indításában benne volt a

pontozott ritmusok sugallta határozottság és ünnepélyes komolyság, a szólások ugyanakkor saját életet éltek, a barokk ellenpont csúcsát reprezentáló alkotáshoz illően világosan elkülönültek egymástól. Tetszett a második téma könnyed, táncos hangütése és a harmadik motorikus, virtuóz mozgalmassága. A hármashúgá témáinak különböző karakterei – Schönberg hangszerelésében különösen látványosan – három merőben más világot reprezentáltak. Az első részben, a keresztet megrajzoló húgátéma a fafűvők előadásában méltóságteljesen nyugodt volt, a második szakasz – a vonóskarral a főszerepben – kellően tartózkodó, míg a harmadikban a témabemutatást a rezeknek adta Schönberg, ezek száguldó tizenhatodai – Albert Schweitzer találó hasonlatát idézve – mintha valóban az égi vihar zúgását és morajlását mutatták volna. A befejezésben a zenekar összes „regiszterének” megszólaltatásával pedig megszületett a mű egyetemes nagyságának élménye is.

Poulenc 1938-ban elkészült orgonaversenyével éles váltás következett: az orgona üstdobok pörölycsapásaival kísért kezdő akkordjai minden kétséget kizáróan tudtára adták a hallgatóságnak, hogy „igazi” 20. századi kompozíció váltja az iménti barokk mű 20. századi zeneszerző által készített romantikusnak ható átíratát. A francia komponista egyik kritikusa szerint Poulenc egyszerre „szerzetes és kujon”. Ha ezúttal az orgonaversenyre oly jellemző ellentétek szembeállítását értjük rajta, akkor a megállapítás erre a műre is találó. Lány lírai részek, táncos jelleg, himnikus korál éppúgy benne van a kompozícióban, mint mellbevágó diszsonancia, fanyar és statikus akkordtömbök és nagy összefüggő hangfreskók. A kihívást jelentő orgonaszólómat a Zeneakadémián frissen diplomázott Harmath Dénes játszotta – lenyűgözően. A fiatal muzsik (aki melleleg szoftverfejlesztő, hiszen informatikus-mérnöki diplomát is magáénak tudhat) látványos gesztusok nélkül, korát meghazudtoló érettséggel tolmácsolta szólómat. Virtuózan játszott a hangszínekkel, az orgonából kihozható dinamikával – mindezt elbűvölő intelligenciával. A közönség persze nem engedte el ráadás nélkül. Választása mintha egy Mozart-téma improvizációja lett volna, mely a bécsi klasszika világából érkezik meg a jazzhez. A szünetben tett kis nyomozásom eredményeként írhatom meg a szellemes mű címét, ami Gárdonyi Zsolt Mozart Changes című kompozíciója volt.

A szünet után örömteli pillanatok következtek: Záborszky Kálmán karnagy úr adta át a

Zuglói Filharmónia díjait: titkos szavazással odaítélte „Az évad zenekari művésze”, illetve „Az évad énekkari művésze” elismerést vehetett át két-két zenekari és énekkari muzikus. Mintha csak az eseményt ünnepelte volna Puccini korai, 1880-ban elkészült *Messa di Gloria* című kompozíciója, amelynek előadásáért a zuglói együtteseket méltán illeti dicséret. A mű megszólaltatásához ugyanis Alexander Mayernek hatalmas apparátusra kellett figyelnie: a szólókat Turpínszky Gippert Béla és Horváth Ádám énekelték, akik nagy odaadással és művészi alázattal oldották meg feladatukat. A zenekaron kívül a Szent István Gimnázium Vegyeskara, a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola Vegyeskara és a Szent István Király Oratóriumkórus (karigazgatók: Szilágyiné Mátyus Elvira, Tőkés Tünde, Ménesi Gergely, Záborszky Kálmán) voltak a közreműködők. A dirigens bár első alkalommal lépett fel a Zuglóiakkal, remekül megtalálta az összhangot muzsikusaival, kiválóan összefogta és irányította a szólisták-kórus-zenekar előadói háromszöget. Nagyszerűen eltalálta a tempókat és kifejező karakterizálással tette változatosabbá a tételeket, melyek szárnyaló melódiáiban már itt-ott felfedezhetők voltak a későbbi nagy operák kezdeményei. A kórusok hangja erőteljes és dús, nem utolsó sorban kristálytiszta. Túlzás nélkül állítható, hogy a hazai legjobb kórushangzások egyike az ő torokukban van. Egyetlen apró megjegyzésem van csak – a szövegmondásukat illetően –, amire egy ilyen magas színvonalú produkciónál illik odafigyelni: a mise nyelve latin, ennek megfelelően – még ha olasz is a zeneszerző – a kiejtésnek is ehhez kell igazodni. A végig elsőrangúan teljesítő zenekarban minden hangszercsoport remekelt: külön kiemelendő a vonósok fegyelmezettsége és hangzásuk gazdag tónusa, a fűvők pedig bámulatos szólókat játszottak. Summa summarum: a legjobb zenekarokhoz méltó teljesítménnyel zárta bérleti sorozatát a Zuglói Filharmónia. *(Kovács Ilona)*

MÁV Szimfonikus Zenekar 2013. április 27.

Több évtizedes hangversenylátogatói gyakorlat birtokában sem tudok szabadulni attól az elfogódott meghatódástól, amit a bemutatók ténye vált ki. Születésnek lehetünk tanúi, először találkozunk egy művel – olyan darabbal, amelyet az előadók is először játszanak (akiknek világpremier esetén kizárólag a kottakép alapján kell hangzó

életre kelteni a kompozíciót). A magyarországi bemutató ténye sem lekcisnylendő, hiszen akár egy zeneszerzőre is ráirányíthatja a figyelmet – leggyakrabban azonban adósság törlesztéséről van szó, megkésett felzárkózási kísérletről. Hiszen a zeneirodalom kimeríthetetlen, s mindinkább az lesz – ráadásul, korántsem csodálkozhatunk azon, ha az előadók ismert területeken (stílusokban) keresnek újdonságot-érdekességet, nem pedig olyan feladatra vállalkoznak, ahol az értő kottaolvasás önmagában is külön figyelmet igényel.

A 15 éve elhunyt Alfred Schnittke művei ritkán szerepelnek hazai koncertprogramokon – a műveit a szakmabeliek felvételtől vagy külföldön hallhatják. A zenekedvelők nagy táborára számára talán még a neve sem ismert. Éppen ezért rendkívül nagy örömmel regisztráltam, hogy az Erdélyi Miklós és a Varga László-bérlet ötödik hangversenyének műsorában egész félidőt szentelt neki a MÁV Szimfonikus Zenekar. A csaknem egyidőben komponált két mű kiválasztása is remek: tanulságos volt hallani, hogy különböző műfajokban mennyire másfajta „szókészletet” használ a szerző, aki egyébként saját stílusát „polistiliztikusnak” nevezte, arra utalva, hogy egyazon műben többfajta – jellegzetesen más-más korszakhoz, ill. műfajhoz kapcsolódó – kifejezés-módot, technikát alkalmaz.

Igaz, a szvitet nem ő készítette a „Bohócok és gyermekek” című film zenéjéből – de a nagy zenekari apparátust igénylő tételek segítségével képet alkothattunk a pályakezdőként termékeny filmzene-komponistától. Aztán egy másik mű más beállításban mutatta meg: a Concerto Grosso No. 1 hallatán biztonságosan „bemérhető” lett a Takács-Nagy Gábor vezényletével felelősségteljesen muzsikáló zenekarnak, s a concerto grosso esetében a szólistacsoportnak (Kelemen Barnabás, Kokas Katalin – hegedű, Balog Zsolt – csembaló és preparált zongora).

A MÁV Szimfonikus Zenekar gyakran játszik filmzenét (legutóbb decemberben, Ománban adtak e műfajban nagyszerű koncertet), s mivel énekes-szólisták kíséretében is nagy gyakorlatra tett szert, láttatóan eleven hangzásképet hozott létre. Pugnánsan érvényesültek a hangszerelés különleges színei, effektusai – olyan hallgatnivalóról gondoskodtak, amely felkeltette és ébren tartotta a hallgatóság figyelmét. A Concerto grossóban beérett annak az igényes műhelymunkának az eredménye, ami az elmúlt években Takács-Nagy Gábor irányításával minőségi változást eredményezett a zenekar hangzásképeiben. Takács-

Nagy Gábor korántsem elégedett meg a szólamok technikai perfekciójával. Jelentést vitt valamennyi szegmensbe, a hangszerjáték eszközzé vált a kifejezés szolgálatában. Színek kavalkádjában gyönyörködhattunk, amelyet különböző játékmóddal hoztak létre a vonósok, s az eredmény az lett, hogy a részletekből összeállt az egész, mind a tételek, mind a ciklus szintjén. Kétségkívül már az is inspiráló lehetett a vonósok számára, hogy a rendkívüli kvalitásokkal rendelkező Kokas-Kelemen házaspárral játszhatnak – de ezúttal megvalósult az a csoda is, hogy a professzionális felkészültséghez a mű iránti elkötelezettség társult. Aki ott és akkor hallott először Schnittke-művet, nemcsak megjegyezte a szerző nevét, hanem élményt is őrizhet, s ideális esetben akár keresi is a lehetőséget, akár e mű újrhallgatására, akár Schnittke más szerzeményeinek a megismerésére.

Színvonalas előadás – ez a kortárs művek népszerűsítésének leghatásosabb műve. Bárcsak minél több hazai szerzőnek is kijutna belőle – az úgynevezett Tegnap Zeneszerző elfeledett darabjainak, s a legújabb sokszínű paletta kínálatának!

Az az aktív szemléletmód, amellyel számunk kisebb-nagyobb részleteit fogalmazták meg, továbbélt a műsor második részében is. Schumann I. szimfóniájában ismét kiegészült a vonóskar, és ismert-hagyományos hangzásvilág vette körül a hallgatóságot. Az intenzitás és energia csupán a zárótételre kezdett fogyatkozni – párhuzamosan a közönség figyelmével. Pedig nem volt túl hosszú a műsor; ami egyúttal annak visszajelzése, hogy aktívan követték a zenei történéseket, tehát nem csupán hallották, hanem hallgatták is a műsort.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar **2013. május 5.**

Figyelemreméltó apróság: míg az „és”-kapcsolatok (pl. általános iskola és művészeti intézmény) általában olyan viszonyt rejtenek, amelyben a járulékos tag ténylegesen afféle megtűrt csatolmány (jelentős kivételként az Élet és irodalom említhető), a „plusz”-kapcsolatok ténylegesen többletet eredményeznek (elég hivatkozni a miskolci operafesztiválra). Jó érzéssel választotta a Budafoki Dohnányi Zenekar művészeti vezetője változatos műsor-kínálatukba a „Zene plusz...” címet, amelyet az idők folyamán mind változatosabban, bővebben képesek megtölteni. Az

idei sorozat évadzáró eseménye „zene plusz... színház” volt, s ennek keretében Mendelssohn kísérőzenéjét ismertették meg hallgatóságukkal a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

2009-ben, a Mendelssohn-évben hozták létre, s vitték közönség elé a Szentivánéji álom adaptációját Dávid Zsuzsa rendezésében. A bemutatóra a Zempléni Fesztiválon került sor – s most a MüPa közönségét is megörvendeztették vele.

A 20 éves zenekarnak már a kora is sikertörténetet sejtet, hiszen dacolva a változó idők működést nehezítő tényezőivel, úgy tudtak „fennmaradni”, hogy időről-időre magukra vonták a nagyobb nyilvánosság figyelmét is. A zenekar időszaki magazinjának, a Hangolónak a tavaszi számában hosszabb beszélgetés olvasható a zenekar művészeti igazgatójával, vezető karmesterével, Hollerung Gáborral. Jóllehet, ennek több fontos mondatát szövegekői mottóként kiemelték – hasonlóképp nagyon megszívlelendő a következő megállapítása: „Csendes kreativitás nincsen. Amit nem tudunk megmutatni, arról nem szerez senki tudomást.” Amennyire nyilvánvalónak tűnik, annyira igaz – s e felismerés mentén lehet igazán értékelni (alkalmanként akár átértékelni) a zenekar műsorpolitikáját. Amelyben, valljuk meg, mindig is jelentős szerepet játszott a megmutatni/megmutatkozni-vágyás. Megmutatni, hogy az együttes képes monumentális művek megszólaltatására, hogy sajátos projektekkel vonz tovább, mind újabb közönségrétegeket – ezek e szemléletmód észlelhető vetületei. Ugyanakkor, további folyamatokként, a mélyben, elrejtve ott munkálnak szakmai szempontok, amelyek némelyikével – tréfás-közvetlenül – akár szembesítik is hallgatóságukat. A filmzene-koncerteken mindig nagy tetszést aratott Hollerung Gábor frappáns mondata, mellyel rámutatott: amíg a közönség szórakozik, a zenekar „meghal”. Voltaképp nem tartozik a közönségre, hogy mennyire „nehéz” a játszánivaló – de mégis! Főképp olyan korban, amikor világméretben is divat a kulisszák mögé pillantani (régivágású operalátogató számára megszokhatatlan a MET-operaközvetítések gyakorlatában meghonosított szünetműsor-típus, amikor alig hullik le a függöny, s máris civille kell átlénygülnie a sorsokat megjelenítő énekeseknek, s sztár-allűrökkel kell kiszolgálniuk a – vélt vagy valós – tévénéző-elvárásokat).

Hollerung Gábor nevelőhatása abban egyedülálló, hogy mindenki számára kínál tanulságokat; a zenekarnak, énekkarnak, al-

kalmi közreműködőknek, szólistáknak – s nem utolsósorban a hallgatóság valamennyi rétegének.

Előre kellett mindezt bocsátani a Szentivánéji álom előadás produkciójához, hiszen ezúttal (is) ritkaságot kínáltak. Mendelssohn kísérőzenéjéből a szvit tekinthető ismertnek, kiragadott tételei közül kiváltképp a Nyitány, a szerző tündérezéinek emblemikus példájaként a Scherzo s a már-már elcsépelet Nászinduló lett komolyzenei örökzöld. Az épp idén 170 éves kísérőzene más részletei (kiváltképp, amelyek énekes-közreműködőket is igényelnek) szinte ismeretlenek, s valljuk meg, Shakespeare-t sem mindennap nézünk...

Megannyi vetítéssel elkápráztató filmzene-koncert után ezúttal az élő színháték volt a kuriózum. A Hangoló tavaszi száma beharangozta a színészeket (Molnár Gyöngyi, Trokán Anna, Csórics Balázs, Bakos Kiss Gábor), másutt nemigen találkoztunk részletes szereplő-listával. Talán a tervezett műsor „összművészeti” jellegéből adódott, mindenesetre, sztárolással aligha lehet ezúttal vádolni a megmutatkozókat (énekesként Cserekyei Andreát és Megyesi Schwartz Lúciát, valamint a Budapesti Akadémiai Kórustársaság nőikarát hallottuk). Hollerung Gábor szólította meg a közönséget – rövid bevezetőjével felkészítve a publikumot, hogy igencsak rövidített előadást lát. Voltaképp dicséretnek is tekinthető, hogy a legnagyobb kifogás a húzásra vonatkozik... Magával a prózai művel maradt adósunk a kísérőzene tételei között a produkció. (Ráadásul, nem mindig volt érthető – elsősorban a férfi – színészek szövege; jó akusztikájú teremben, mikroporttal sem – vajon régen hogyan voltak képesek ilyen feladatok megoldására a tömegek kulturális szórakoztatásáról gondoskodó előadók?).

Kiváltképp a mesteremberek „színház a színházban” produkciója volt hatásos – és mindig tetszést arattak a zenei betétszámok. Ezúttal nem kellett „meghalniuk” a muzsikusoknak. A szó szoros értelmében játszottak; oldott légkör áradt a színpadról, olyannyira, hogy a hallgató csak sajnálkozott, amikor végetért a műsor. Napjainkban, amikor időről időre monumentális műsorokkal bombázzák (fárasztják) a közönséget, érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy mennyi az a mennyiségi minimum, ami már zavaróan feltűnik az edzett koncertlátogatónak. Tanulság ezúttal is akadt, ismét elgondolkodhattunk a zene „funkcióin” – s talán ez a produkció is hozzájárult, hogy ne csak háttérként élvezzük, aláfestésként, a kifejezés elmélyítőjeként,

ha a későbbiekben hasonló szituációba kerülünk. (Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok

2013. május 14.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Rendező: Nemzeti Filharmonikusok

Két és fél esztendeje, 2010. november 26-án hallottam először a fiatal orosz zongoraművész, Gyenyisz Kozsuhin (1986) játékát. A helyszín a Művészetek Palotája volt, a vendéglátó a Nemzeti Filharmonikusok, a karmester Kocsis Zoltán, a mű pedig Prokofjev súlyos, nehéz, négytétéles és nem éppen közönségsbarát karaktervilágú 2. zongoraversenye. Mély benyomást gyakorolt rám a Nyizsnyij-novgorodi születésű, fiatal muzsikuskus játéka (mindössze egy évvel később, 1987-ben szintén Nyizsnyij Novgorodban látta meg a napvilágot – igaz, a '80-as években a várost még Gorkijnak hívták – egy másik rendkívüli tehetségű orosz pianista, a Müpa Rising Stars sorozatában nemrég megismert Igor Levit – ilyen kicsi a világ). Kozsuhinban azt éreztem kivételesnek, hogy bár nagyon ifjú, játéka mégis bölcsességet és megállapodottságot sugárzott, és bár fölényes technikai tudás, imponáló felkészültség jellemzi őt, teljesítményében a hangszeres bravúr mégis háttérbe szorul, vagy fogalmazzunk úgy: magától értődő mozzanatként, természetesen van jelen, miközben az élmény minden pillanata a muzsikálásról szól. Ezt nevezem lényegre törő gondolkodásnak és művészi alázatnak! – mondtam annak idején, és persze rögtön hozzátettem: ez is ritka jelenség egy huszonöt évesnél, és nem is csoda, hogy ritka, hiszen aligha kárhoztathatjuk azt a fiatalt, aki büszkén meg akarja mutatni a maga hangszeres fölényét. Szemérmessé, mértéktartóvá később válik az ember, ahhoz korosodni kell. Minek, kinek köszönheti ezt a feltűnő (kora)érettséget a fiatal Kozsuhin? Életrajzából nem könnyű kikövetkeztetni, hiszen bár a spanyolországi Escuela Superior de Música Reina Sofía falai között honfitársa, Dmitrij Baskirov növendékeként tanult (a körülmények ironiája: egy orosz-nak Európa másik végébe kell zarándokolnia, hogy egy másik orosztól tanuljon), már ott is bejárt Claudio Martínez Mehner óriáira, rajtuk kívül pedig a Comói Nemzetközi Zongoraakadémián egy sereg művész – köztük Fu Csong, Frankl Péter, Menahem Pressler, Charles Rosen és Andreas Staier is – foglalkozott vele.

Most Kozsuhin újra eljött, ismét az NFZ és Kocsis meghívására, s ezúttal mindjárt a műsorválasztásával mehökkentett és elismerésre késztetett. Brahms B-dúr zongoraversenye (op. 83, 1881 – az ősbemutató Budapesten volt a szerző szülőjével) nem az a mű, amelyet fiatalok szoktak játszani – érett lelkű és szellemű, meglett ember kell ahhoz, hogy ezt a darabot megszólaltassa (arról nem is beszélve, milyen rendkívüli nehézségű és kevésbé hálás faktúrájú kompozícióról van szó). Nos, Kozsuhin megismételte két és fél évvel ezelőtti bravúráját. A nyitó Allegro non troppo délceg karakterizálással, méltóságteljesen játszotta, ugyanakkor nemes tartás, visszafogottság is érvényesült előadásmódjában. A scherzót ujjai alatt tűz és sodró iram jellemezte, ám a zongora megszólalásmódját nyomatékosan a zenekar szimfonikus textúrájának részeként értelmezte – általában a teljes versenymű előadása során mindvégig megfigyelhető volt, hogy Kozsuhin nem erőlteti a szimfonikus zongorahangzást, inkább mértéktartóan visszafogja a hangerőt. A költői B-dúr Andante a bensőséges csellószóval kifinomultan és érett bölcsességgel hangzott fel, a finálé zenei magatartásformáját pedig szelíd játékoság határozta meg. Egy művész, ha erős és határozott egyéniség, rendszerint azzal is mond magáról valamit, hogy mit játszik ráadás-ként: Kozsuhin elsőként egy zongoristák által nemigen kultivált darabbal, Gluck Orfeuszából a Boldog lelkek táncának megindítóan szép előadásával örvendeztetett meg bennünket, majd egy Bach-korálelőjátékkal búcsúzott. Nagyszerű művész, visszavárjuk.

A Nemzeti Filharmonikusok Kocsis Zoltán vezényletével kiválóan kísérték a B-dúr zongoraversenyt, megmutatva a négytétéles concerto-formában a rangrejtett Brahms-szimfóniát: remek tempóvételek, tartalmas színek, igényesen kidolgozott vonós és fúvós részletek jellemezték a magas színvonalú előadást. A második részre várva, a szünetben azon töprengtem: vajon mi vezérli Kocsis Zoltánt a koncert másik műsorszámához, George Enescu (1881–1955) 2. szimfóniájához? Persze nemigen kell különleges okot keresni: Bartók kortársa jelentős zeneszerző volt, s adósa vagyunk életművének, melyet Magyarországon soha nem méltányoltak kellőképpen. Indoknak ennyi bőven elég is az 1914-ben keletkezett op. 14 műsorra tűzéséhez. Ennek ellenére maga a megszólaló mű felkínált még egy lehetséges választ: Kocsis Zoltán köztudottan szerelmese Richard Strauss életművének (most, hogy operáit sorra vezényli, ezt nem kell

különösebben hangsúlyozni), márpedig Enescu 2. szimfóniája, noha a kezdete inkább Mendelssohn Olasz szimfóniájára hajaz, a továbbiakban telis-tele van a Strausos részletekkel, olyannyira, hogy a mű számos pontján vérbeli Strauss-zeneként hat. Azzá teszi az áradó dallamosság, a széles hangzáshorizont, a rézfúvók (különösen a kürtök!) használatában tobzódó hangszerelés, és persze azzá teszi a melódiavilág, a harmonizálás jellegzetességei. Romános folklór-egzotikumot legfeljebb a finálé egyes részleteiből véltem kihallani. Kocsis Zoltán látható (és hallható) élvezettel merült el a mű lehetőségeiben, nagy lendülettel, érzelm- és indulatgazdagon vezényelt, az NFZ tagjai pedig lubickoltak a szinte zenekari jutalomjátéknak tekinthető mű kollektív és egyéni lehetőségeiben. A kürtszólokat már említettem, de szép trombita- és hegedűmegmozdulásokat is hallottunk, sőt a finálé elején még a pergődobnak is akadt „jelenése”: az ajtóból kellett jellegzetes késő romantikus lontano-effektussal alátámasztania egy (ezúttal inkább Mahlerre, mint Straussra emlékeztető) indulókaraktert.

(Csengery Kristóf)

Savaria Szimfonikus Zenekar

2013. május 20.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Rendező: Művészetek Palotája

Brahms B-dúr zongoraversenye, ez a szólístáival szemben rendkívüli követelményeket támasztó, ám a hagyományos versenymű-ideál helyett mind formai, mind hangszerkezelési szempontból jellegzetesen szimfonikus koncepciót tükröző alkotás kevés előadót vonz – és tegyük hozzá: kevés előadó tudja meghódítani a darabot –, ezért aztán a brahmsi op. 83 ritka vendég a hangversenytermekben. A véletlen azonban úgy hozta, hogy mindössze hat nappal Gyenyisz Kozsuhin és a Kocsis Zoltán vezényelte Nemzeti Filharmonikusok nagyszerű B-dúr zongoraverseny-tolmácsolása után a mű egy másik – szintén kiemelkedő színvonalú – előadásával is találkozhattam, hasonlóképpen a Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermének falai között. Már a Kozsuhin-koncertről írott kritikában is szóba hoztam, hogy tapasztalatom szerint a mű megszólaltatása a legkevésbé sem a hamvasan ifjú pianisták specialitása – és harminc alatti életkorával már Kozsuhin is rácáfolt erre a beidegződésre. Egy újabb cáfolat: Nikolasz Namoradze előadása a

Savaria Szimfonikus Zenekar kíséretével, Madaras Gergely karmesteri irányításával.

A grúz származású zongoraművész még a huszonhét esztendő Kozsuhinnál is fiatalabb: mindössze huszonegy éves. Bár Tbilisziben, Grúzia fővárosában született, tizenkét esztendősen Budapestre költözött, s azóta itt él és tanul, utóbbit a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen teszi. 2010-ben öt kiválasztott fiatal zenész egyikeként került a Zeneakadémián meghirdetett, Európai Unió finanszírozású tehetséggondozó programba, amely a művészpályán való elindulásához nyújt segítséget. Brahms B-dúr zongoraversenyének nyitótételében nagyon kifinomultan és érzékenyen zongorázott, ám zenélése ennek ellenére határozott volt, a hangszeres kivitelezés pedig abszolút tökéletesen sikerült. Kontrollált tónus, plasztikus billentés, kristályosan csengő hang, teherbíró és makulátnan technika. Legfőképp azonban a zenei érettségen és mélységen csodálkoztam el. A scherzo karaktereit Namoradze markánsan ragadta meg, zenélésének sodra a tételnek lendületet és robusztus erőt kölcsönzött. Szép volt a lassú tétel elején a csellószólo, a zongoraművész pedig leheletfinom dinamikával játszott a szólamát, igényesen és költőien – csupa muzikalitás és érett, bölcs méltóság volt ez a játék. Végül a fináléban könnyedség szövetkezett határozottsággal, de mindezt mégis szenvedély fűtötte – magasrendű, értékes tolmácsolás volt ez, amely jófajta, pozitív várakozással tölti el a hallgatót: várakozással a művész következő teljesítménye iránt.

Ezt a hangversenyt bizvást nevezhetnénk a fiatal tehetségek ünnepének. Nikolasz Namoradze mellett ugyanis a karmester, Madaras Gergely is fiatal, igaz, pár évvel azért mégiscsak idősebb: ő huszonkilenc esztendő. James Levine meghívása Tanglewoodba, Seiji Ozawa-ösztöndíj, Pierre Boulez mellett végzett asszisztensi munka két éven át a Luzerni Fesztivál Akadémián, jelenlét a Besançon Nemzetközi Karmester-verseny hármast döntőjébe, koncertek a Londoni Szimfonikusokkal vagy a Manchesteri Hallé Zenekarral – címszavakban ilyesféle sikerek jelzi a fuvolásként is ismert, s a kortárs zenével is régóta szoros kapcsolatban álló fiatal dirigens legutóbbi éveit. Magam korábban csupán egyszer láttam-hallottam, a Duna Szimfonikus Zenekar élén (be is számoltam erről a koncertről a Zenekar hasábjain), s már ez alkalommal is feltűnt, milyen figyelemreméltó teljesítményre ösztönözte Madaras az együttest. A Savaria Szimfonikus Zenekar hangversenyén most Csajkovszkij 5. szimfóniáját vezé-

nyelte (e-moll, op. 64, 1888) – és elmondhatjuk: a zenekar önmagát túlszárnyalva játszotta a keze alatt.

A csajkovszkiji „sors-szimfónia” nyitótételnek lassú bevezetése árnyaltan, pontosan, arányosan és vonzó fegyellemmel szólalt meg, a gyors főszakaszt imponáló tűz hevítette, de ugyanakkor ismét feltűnt a zenélés önuralma, melyet a karmesteri vezetés sugallt és tartott fenn. Magvas vonós tónus és sok rajzos fúvós szóló jellemezte a tételben a kiváló zenekari játékot – no és azt a jól eső érzést is átélhette a hallgató, hogy a zenélésnek mindig van iránya, mindig szól valamiről. Az Andante cantabile második tételt nagyszerűen felépített forma, túlzásoktól mentesen, de mégis erőteljesen – egyszóval: hitelesen – érzelemgazdag előadásmód és pontosság, finom részletezés jellemezte. Szép volt a tétel elején a kürtszólo, később kellemes pillanatok szerzett a klarinét, a fagott, majd a csellók kara. Remekül beosztott fokozások, tökéletesen időzített tetőpontok jelezték a karmesteri irányítás céltudatosságát – és persze azt, hogy a zenekar „vevő” az instrukciókra, az áramkör jótékonyan zárt. A valcer? Szellemesen és rugalmas légysággal lejtett a főrészt dallama, és örömet szereztek a triószakasz feszes-pontos apró ritmusai. Az sem kérdés, mit emelhet ki a kritikus a finálé megszólaltatásának jellemzői közül: a maestoso-karaktert, a nyitótétellel kapcsolatban már említett tartást, majd a tüzet, a sodrást, a szenvedélyt, amely a tétel gyors főszakaszát uralta és elvezetett ahhoz a végkifejlethez, amelynek hallatán, az utolsó hangokat követően a közönség szokatlanul lelkesen reagálva, azonnali, hangos ovációval jelezte tetszését.

Meg lehet-e fogalmazni, mi a jelenség titka? Legfőképp és mindenekelőtt nyilvánvalóan a félreérthetetlenül jelen lévő, izmos és határozott tudás: Madaras Gergely vezényletét nézve egy pillanatra sem kétséges, hogy tökéletesen birtokolja a partitúrát, és mozdulataival minden pillanatban valami érdemlegeset mond, sugall a darabról. Plaszticitás, érzékletesség, ötletgazdagság, biztonság. De ez csak a történet egyik fele. A másik a nemes ízlés, az arányérzék, amely mindig tisztában van a határokkal, az „eddig és ne tovább” törvényével – és ezt a törvényt érzékenyen és határozottan érvényesíti is. Mindehhez pedig a személyiség lelkesítő többlete, a szuggesztivitás, a mozgósító erő csatlakozik – és kétségkívül ez teszi föl az i-re a pontot. Madaras Gergelyt e koncert alapján kiemelkedő tehetségnek, nagy ígéretnek éreztem – olyan karmesternek, akitől

már most sokat kapunk, és később még többet fogunk. Ami engem illet, ezután keresni fogom a lehetőséget, hogy minél többször találkozhatssam művészetével.

(Csengery Kristóf)

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara 2013. május 27.

Prominens vendégkarmester irányításával csendült fel a Wagner (Tannhäuser-nyitány, Siegfried-idill) és Brahms (IV. szimfónia) műveiből összeállított műsor. Az osztrák Peter Schneider elsősorban német operaházak vezető dirigenseként szerzett elismerést; pályája különlegessége, hogy 18 évad során ő a leggyakrabban foglalkoztatott karmester Bayreuthban (130 előadás). Már csak ezért is felfokozott érdeklődéssel vártuk a budapesti produkciót.

Szakmai mottóját a koncert ismertetőjén kaptuk kézhez: „A művet szolgálni, az énekest kísélni, a saját egyéniséget háttérbe szorítani!” Hát, ezzel a sommás megfogalmazással lehetne vitatkozni; kifejtése a gyakorlatban az értelmezés szimpatikusabb oldalára billentette a mérleget.

Schneider alapvető muzsikusi jellemvonása, hogy hisz a szemének, a leírottaknak. Talán azt se tartja túlzásnak, hogy a művet a kottaképből meggróvizithatóval azonosítja. Ennek megfelelően, rendkívül pontosan olvassa a kottát, s azt követeli meg mindenkorai muzsikusaiktól is. Egyfajta (jófajta) német precizitás mutatkozik meg abban, hogy egyúttal a hagyomány „slamperei”-ától is megtisztítja a hangzásképet. Egyértelmű tempókat ad, s érzékeny-differenciált dinamikát követel. Az alapok tehát biztosak, amelyekre épít.

Muzsikusai: építészek, amely mesterség távol áll a művészetnek attól a szférájától, ahol az előadók: játékosok. A zenekari művészek nála elsősorban szólamokra ügyelnek, igyekeznek a kottában rögzítetteket minél pontosabban megjeleníteni. Bizonyos vonatkozásban tehát rájuk is vonatkozik a mottóbeli saját egyéniség háttérbe szorítása. De ha mindenki már-már személytelenné lényegül, semleges közeg közvetíti a szép hangokat, azaz a művek szolgálata érzelmileg kevésbé jut kifejezésre. Mindez persze csak közelítés, hiszen az új tendencia csupán elrajzolhatja a korábbi alakzatokat, módosíthatja kontúrjait.

Schneider műgondja egyszersmind elhivatottságát bizonyítja – az pedig nehezen hozható közös nevezőre a személytelen szolgálá-

lattal. Itt „csorbul ki” a szavak érvényének határa, s itt telik meg étellel, szerencsére, az érzelmi visszafogottság.

Schneider a betanító karmesterek egyszerű mozgáskészletével irányít. Ha csak a látványt tekintjük, feltűnik bal keze mozdulatainak jelzésekre való korlátozása. Éppen ezért viszont, amikor aláhúzni, hangsúlyozni akar, minden apró rezzenésének súlyajelentősége van. Persze, minél összeszokottabb a zenekarral, annál érzékenyebben reagálnak jelzéseire. Schneider szigorúan tartja a tempót, a tematikus formálás szabadságát maximálisan korlátozza (csak semmi eltérés a Mesterek szándékától). A zenei formában olyannyira hisz, hogy megjelenítését mozdulataival nem segíti (nem rajzol). Ettől gyakran statikus a hangzás, a pillanatnyi jelenre koncentráló – viszont a kidolgozottság megszépíti, elidőzésre-méltóvá teszi a pillanatok.

A Tannhäuser-nyitányban éteri-szép hangszínekben gyönyörködhattunk – azonban az a bizonyos belső fegyelem, amely a dirigens elképzelését hangzó valósággá tette volna, hiányzott. A muzsikuskok beidegződései éreztették erejüket, a vendégkarmesterrel való összecsiszolódás ellenében. A tudatosan vállalt személytelenség számlájára írható, hogy Schneider kiváló türelemmel viszonnyult az együtteshez, s nem élt a karmesteri pálca zsarnoki hatalmával, kényszerítő erejével. A Siegfried-idill esetében a hangzás pasztell-tónusa nem bizonyult elégnek, hogy átadjuk magunkat a kompozíciónak. Hiányzott az a központi irányítás, amely a folyamatokat életben tartja, s nem utolsó sorban, az adott dinamikai szinten belül is rangsorolja a melodikus elemeket. Mert az egyes hangszereknek más a „pianójuk” csakúgy, mint a „fortéjuk”. S a komplex hangzás akkor jön létre arányosan, ha személyes korrekció gondoskodik arról (akár minden egyes előadás során). Az idill ezúttal festmény-jellegű lett, amely előtt hosszasan ácsorgunk.

Brahmsból a konzervatívizmus jutott hangzó kifejezésre; komoly volt, tudós. S miközben a hangszeresek érezhetően igyekeztek mindent kiolvasni szólamukból, az összhátás leginkább azok számára tűnt élvezetesnek, akik korábban (minél alaposabban) ismerték a művet. Ők értékelhették a máskor elsikkadó részleteket, szólamokat, frázisokat, egy-egy nyugodtan végigvezetett akkordsort. Aki netán most hallotta először a művet, aligha tarthatja szeretnivalónak.

Romantikus műsor esetében talán nem szentimentális elképzelés, ha az érzelmek-re-hatás szándékát feltétlenül megvalósítandónak tartom. S ahhoz alapvetően szüksé-

ges, hogy a megszólaló szépséget magukra is engedjék hatni az előadók. Schneider a művek ismeretében annyira evidensnek tart mindent, hogy az előadások során megelégszik a rekonstrukcióval, amely számára az intellektuális örömhöz elégségesnek bizonyul.

(Fittler Katalin)

Zuglói Filharmónia, Szent István Király Szimfonikus Zenekar, Kocsis Zoltán
2013. május 30.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Rendező: Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat

Huszonkét esztendeje, 1990-ben határozta el Kocsis Zoltán, hogy születésnapján évről évre jótékonyági hangversenyt ad a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat javára. Sok koncert hangzott el azóta – az idei volt a huszonnegyedik. Ami a műsor-összeállítást és a közreműködőket illeti, sokféle akadt – magam természetesen nem lehettem jelen mindegyiken, mint ahogyan nyilván csupán egészen kevesen lehetnek, akik ezeket a fellépéseket éves rendszerességgel végig kísérték –, de így is meg merem kockáztatni, hogy alap gondolatában bizonyosan az idei volt a(z egyik) legrokonszenvesebb. Az összes eddigi koncert a (nélkülöző és/vagy szenvedő) gyerekekért zajlott – ez a mostani azonban a gyerekekért és a gyerekekkel, a gyerekek tehát nemcsak mint kedvezményezettek szerepeltek, hanem mint partnerek is, mert az est szolistái többségükben ebből az életkorból verbuválódtak. Bár a kísérő együttes, a Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar ma már nem gyerekekből áll (évtizedekig ez volt az egyik fő jellemzője), tagjai túlnyomórészt fiatal muzsikuskok. Így az egész koncert hangulatát meghatározta az az alapélmény, melyet a hallgató úgy fogalmazhatott meg magának, hogy a hatvanegy éves művész ezen az estén fiatalokkal vette körül magát, pártfogásával tanuló státuszú muzsikuskok tehetségére híva fel a figyelmet, illetve olyan pályakezdőket segítve, akiknek további sikereihez természetesen nagy lendületet adhat a Kocsis Zoltánnal való közös fellépés ténye.

A műsor teljes első felét barokk zene töltötte ki. Már ez is reveláció volt, s elgondolkodtathatta az idősebb koncertlátogatót, aki a kezdetektől figyelte Kocsis Zoltán pályáját. Jól emlékszünk, hogy Kocsis, akit ma, karmesterként sok más szerző mellett Bartók, Debussy, Richard Strauss, Dvořák, Rah-

manyinov nagy előadójaként is becsülünk, a hetvenes években, zongoraművészként milyen meghatározó érdeklődéssel fordult Johann Sebastian Bach zenéje felé. Azután bővült a repertoárja, sokan helyet kértek rajta, és Bach másnává került – no és persze jött a historikus előadói gyakorlat is, amely sok hagyományos hangszeren játszó előadót arra készítetett, hogy óvatosabban közeledjék Bach és kortársai zenéjéhez. Most viszont a műsort egy emblemikus Bach-mű, a 3., D-dúr zenekari szvit (BWV 1068) nyitotta. Kocsis Zoltán vezényletével a Szent István Király Szimfonikus Zenekar friss és vonzó olvasatban játszotta a művet, olyan értelmezésben, amelyen érezhetően (és üdvözlendő módon) nyomot hagytak a historikus előadópraxis tapasztalatai. Kocsis a nyitó Ouverture-t a korhű régizenei előadói gyakorlatból ismert, jellegzetes túlpontozással vezényelte. A tétel gyors főszakasza frissen, rugalmasan és könnyedén szólalt meg – Kocsis gondot fordított az áttetsző hangzásra, a hegedűk tisztán játszottak, a trombiták hangja fényt árasztott. Az Air, a mű (és a zenetörténet) egyik legnagyobb slágertétele kapta a legerőteljesebb vérértékelést: a szokott lassúság helyett menőre vették a tempót, s ettől az évtizedekig egyeduralkodó nyúlós-érzelgős összhátás helyett a lágy dalolás vált a tételben uralkodóvá. Öröm volt találkozni a Gavotte friss tánckarakterével és a zengő hangzással, az energikusan zakatoló Bourrée-val, s végül a Gigue remek, sodró lendülettel zárta a produkciót, bizonyítva, hogy ma is lehet – és érdemes – hagyományos hangszerkészletű együttesek élén barokk zenét megszólaltatni. Ha nagyon historikusok akarunk lenni, még azt is mondhatjuk (teljes joggal), hogy mindez a legteljesebb mértékben Harnoncourt gondolkodásmódjának szellemében történik. Ő sem a hangszerhez ragaszkodik, hanem a zenélés bizonyos jellegzetességeihez. Vivaldi kétszellős g-moll kettősversenyét két igen fiatal muzsikusk, Dolfin Balázs és Devich Gergely adta elő. Fesztes tartással, délceg ritmikával szólalt meg hangszerükön a gyors nyitótétel, a lassúban az éneklő csellóhang uralkodott, míg a fináléhoz érve az élénk tizenhatod-menetek virtuozitása bizonyult az élmény meghatározó részének. Vivaldi után Händel: a Kakukk és csaló gány alcímű F-dúr orgonaverseny szólóit a Dolfin–Devich párosnál valamivel idősebb, de még mindig tanuló státuszú Harmath Dénes szólaltatta meg. A lassú nyitótételben kissé még elfogódottan-iskolásan zenélt, a gyors második tételben azonban már kellemesen könnyed és fürgé játékkal örvendeztette meg a jelen-

lévőket. Később hallottunk a reneszánsz zene színeit idéző regisztrációt, lassú tételt vonzón meditatív orgonaszólóval, végül friss energiájú, telt hangzású finálét.

Az első rész két derekasan kivitelezett, szép ifjúsági produkciója után a koncert igazi felfedezését a második rész első számában bemutatkozó muzsikusként, Berecz Mihály játéka kínálta. Ravel G-dúr zongoraversenyében hallottuk őt. Szívvel sajnálom, hogy a koncert jó minőségű papírra nyomott, igényes leporellóján a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat tevékenységeiről szóló, kétségkívül fontos információk és a Szolgálat teljes elnökségének névsora, valamint a legfontosabb tizenkilenc tisztségviselő politikai-személyiség nyomtatott és faksimile aláírása mellett már csupán a műsort alkotó művek címére és az előadók nevére jutott hely, a művészyerkek rövid életrajzára nem. Mert bizony szívesen beszámolnék arról, ki is a külseje alapján kamaszkorúnak látszó Berecz Mihály, kinél tanult, s milyen sikereket ért el eddig. Végére is a Gyermekmentő Szolgálat pénzügyi segítségén túl a koncert Kocsis Zoltán nagylelkűségének és gyerekszeretetének köszönhetően (ő az egyetlen magyar muzsikusként, aki, ha a közönséghez szól, mindig így kezd: Hölgyeim és uraim, kedves gyerekek!) éppen azt a célt szolgálta, hogy kiugrási lehetőséget adjon néhány sugárzóan tehetséges gyerekek-fiatalnak. Berecz ilyen sugárzó tehetség: Ravel nem épp gyerekeknek való G-dúr koncertjét abszolút technikai biztonsággal, sőt bizonyos részletekben szípközvetítve játszotta, értőn közeledve a nyitótétel humorához és jazzes karaktereihez, megvalósítva a toccata-finálé pezsgését, és kellő bölcsességgel, mértékletességgel tolmácsolva a teljes 20. századi versenymű-irodalom egyik legszebb, legmélyebb tételét, az Adagio assait. Szép jövő áll előtte, nyilvánvaló, hogy még hallunk róla.

Befejezésül ismét a vezénylő Kocsis és az István-zenekar (engedtessek meg az egyszerűség kedvéért ezen a régi néven neveznem) vált főszereplővé. Ravelnél maradtunk: a Pavane egy infánsnő halálára nemcsak arra adott alkalmat, hogy a zenekar paszteltónusaiban, arányos hangzású, tiszta játékában gyönyörködjünk, de Gál László szép hangú és atmoszférikus kürtszólóját is elismeréssel hallgathattuk. Végül pedig Kocsis mesterien vezényelte a Bolerót: higgadt, kimért méltósággal indítva, majd lassú fokozással jutva fel a dinamika és feszültség csúcspontjáig, a robbanásig. Nemcsak tökéletes dramaturgiájú előadás volt ez, de a karmester a különféle szólók ritmizálásában, a díszítések-hajlítások olvasatában újszerű megoldásokat is alkal-

mazott, az újraértelmező vezénylés iskolapéldájaként.

(Csengery Kristóf)

MÁV Szimfonikus Zenekar 2013. június 7.

Az Erdélyi Miklós-bérlét és a Varga László-bérlét idei évadzáró koncertjének dirigense Csaba Péter volt, az együttes vezető karmestere. Ezúttal magyarországi bemutatóként újdonságot kínált az első féldő, míg szünet után Mahler IV. szimfóniája került előadásra. „Látatlanban” a szólista Fenyő László került az érdeklődés fókuszába – s a gyakorlat utóbb igazolta, hogy méltán!

A Perényi Miklós játékától elkényeztetett koncertlátogatók nagy örömmel regisztrálhatták, hogy a következő generációnak is van hasonló formátumú csellóművésze (s kiderült: a csúcsteljesítő sorának további képviselője is van, Várdai István személyében). Az élete jelentős részét Németországban töltő, de rendszeresen hazalátogató Fenyő László valamennyi fellépése élményt ígér, s a legmagasabb mércéjű elvárásoknak is eleget tesz. Elsősorban versenyművek (s Brahms Kettősversenyének) szólistájaként lép fel, a történeti zeneirodalomból választva műsorát. Ezúttal olyan kortárs-művet szólaltatott meg, amelynek az ajánlása neki szól. Feltehetően a magyar csellóművész játéka inspirálta gordonkaverseny komponálására Enjott Schneidert, hiszen a műnek programját tekintve magyar vonatkozása is van.

A zenetörténeti kutatások által feltárt megannyi adaléknak köszönhetően manapság már áttekinthetően tudjuk kezelni a „programzene” egy nevezőre aligha hozható irányzatait-ágazatait. E tanulságok birtokában utóbb fenntartással kezelhetjük azokat a legújabb kísérleteket, amelyek zenén kívüli „érdekességgel” tüpírozzák fel azt a hangzást, amely anélkül kevésbé állná meg a helyét. Schneider gordonkaversenye a „Dugud” alcímet viseli, ez annak az ősi madár-istennek a neve, amelyet magyarul turulnak hívnak. Az ismertetőszöveg a szerzőtől idéz: „Az őstörténetet leíró magyar legendák szerint ez a madár álmában teherbe ejtette Emesét, a megszülető fiú Álmos, a magyar királyok ősapja. Csellóversenyem e motívumok közül ábrázol néhányat: a sötét, erotikus küzdelmet a megtermékenyítésért, a meg nem született gyermekek anyagtalan énekét és a víziót az életről, mely olyan szabad, mint egy sólyom”. Minden bizonnyal azok jártak jobban, akik e szöveg ismerete nélkül hallgatták a művet (az elemző szerint ráadásul az erőteljes, optimista zárótétel-

ben, amely a népvándorlást ábrázolja, szláv motívumokat lehet felfedezni).

A nyitótétel „regiszterjátéka” a mélyvonal-színek árnyalásához kínál lehetőséget. A technikailag különösebb nehézségeket nem jelentő anyag: nyersanyag, amelyből fantáziával (valószínűleg) olyan hangkulissza hozható létre, amely felerősíti a szólista által játszottak hatását. A kiegyenlített sötét tónus nyugalma, a belső mozgások felszín-fodrozó rezdülései: átgondolt zenei koncepciót igényelnek. A háttér-tónus nyugalmának megőrzése, és a szólista játékkal való kapcsolatteremtés sajátos, kettős feladat (amely másfajta aktivitást kíván, mint a technikailag igényes szólások megtanulása). Az értő intenzitást hiányoltam, elsősorban a látszólag passzív kíséret-szakkaszokból. Mindeközben elragadtatással vettem tudomásul, hogy Fenyő László ugyanazzal a művészi magatartással közelít a kortárs-műhöz, mint a történeti remekekhez. A kizárólag igényesen képzett, szép hangokból való építkezés önmagában is akusztikus élményt jelent, ráadásul érezhetően kedvét lelte abban, hogy ezeket a szép hangokat a legkülönbözőbb érzelmi-indulati tartalmú gesztusokká formálhatja. Külön élményt jelentett a zárótétel quasi cadedzájában a Himnusz-idézet, hangszínevilága által idézőjelbe téve.

Aki Fenyő Lászlót hallgatni jött, örülhetett annak, hogy nem a hagyományos reper-toárból való művet hallott ismételtelen, hanem az interpretáció perfektségével új mű megismerését segítette elő. Vélhetnénk, a szünet olyasfajta cezúra, amely a figyelem tiszta lapját készíti elő, mind az előadók, mind a hallgatóság részéről. Ezúttal sajnos ez nem következett be. Mahler IV. szimfóniája érdemben megoldatlanul került a közönség elé. Csaba Péter mintha megelégedett volna azzal, hogy a sajátos hangszíne szegmentumok egymásutánjából kaleidoszkópot hozzon létre. Az eredmény oly bizonytalan kimenetelű lett, mint egy olyan puzzle-kirakás, amelyen emlékezetből kell rekonstruálni, üres alapra a képet. Mindaz hiányzott, amitől a szerző legnépszerűbb művei közé tartozik. A részletek nem álltak össze nagyobb formai egységekké, s aki először hallotta a művet, az is felfedezhette a pontatlanságokat, amikor egy-egy fráziskezdet követően fokozatosan rázódtak azonos tempóba a szólások (s amire végre találtak, kezdődött egy új anyag, ahol esetleg ugyanez az összerendezősi megisméltlődött).

Szokás elgondolkodni azon, hogy bizonyos zenék saját („anyanyelvi”) előadást igényelnek – ezek tipikus példája a bécsi keringő.

Nos, e Bécs iránti „szerelmi vallomás” alapján azt kell gondolnunk, nagyon távol esik Bécestől Budapest. . .

Ami a hangvételt illeti, ebből az interpretációból alapvetően hiányzott a derű – ráadásul érzetre reménytelenül hosszúnak hatott (ennek közvetett bizonyítéka, hogy a legkevesebbeknek jutott eszükbe, hogy a zárótételnek az ismertetőben magyarul és németül közzétett szöveget kövessék). A zárótétel énekes szolista Cleo Mitilineou volt.

(Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar 2013. június 14.

A Koncertkalendárium jóvoltából sokakhoz eljuthatott annak híre, hogy „ingyenkoncert” lesz a Magyar Rádió 6-os stúdiójában. A MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítvány volt a rendezője, a műsoron kortárs magyar szerzők művei szerepeltek. Hasznosat a kellemessel: felvétel rögzítette a felcsendülő hat kompozíciót.

Szokatlan és furcsa, de mindenképp tanulságos vállalkozás volt. Koncert is, meg nem is: hiszen számítani lehetett arra, hogy nem fogják népes tömegek ostromolni a bejutásért a Rádiót. A kisszámú hallgatóság előtt szokatlan környezetben játszani, korántsem ideális, amikor minden közreműködő tudja: ég a piros lámpa. Stúdiókoncert tehát, ami azt eredményezi, hogy a felvétel „live” lesz, nem pedig stúdiófelvétel (azaz, nincs mód javításra, ismétlésre).

Ha úgy vesszük, nagy a tét: a remekbeszabott előadás talán akár Z-síthető is (korlátlan számú lejátszásra jogosító felvétel-típus), ami etalon-kvalitást sejtet.

Ha úgy vesszük, kicsi a tét – ami sikerül, az adható, a többi nem.

Muzsikuskvalitás kérdése, kinek-kinek mennyire volt szívügye ez a hangzó dokumentáció. Közrejátszhatott ebben sokminden; s úgy tűnt, a jószándékú igyekezetek nemigen tudták erősíteni egymást – ily módon igencsak nehéz lenne a hallgatói figyelmet az egyes művekre fókuszálni.

Hollós Máté háromtétéles darabja, amelyet a Szent István Király Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola rendelt a szerzőtől, 1998-ban készült. Az 1999-es bemutató óta több zenekar is megszólaltatta, igaz, repertoárdarabként aligha könnyelhető el bármelyiknél. A ritka felcsendülés előnye, hogy mindegyik interpretáció csak önmagával mérhető – s részben befogadói szubjektum kérdése, hogy ki-ki egyenlőségjelet tesz-e a mű és a megszólaltatása közé. A Serei Zsolt által vezényelt előadás emlékezetes pillanatai a záratok, amikor a különleges hangszíneket felvonultató anyag „hármashangzattá tisztul ki” (hogy az adott hangzat a környezetével milyen kapcsolatban áll, az ad sajátos ízt ezeknek a fordulatoknak). Karmesterei repertoárja ismeretében teljesen nyilvánvaló, hogy Serei elsősorban a szerkezetre ügyel, a statikára, s az általa biztosított „rácsszerkezet” kitöltésének mikéntjében eléggé szabad kezét ad az előadónak. Ebből adódott, hogy a szólisztikus fordulatok nem mindig simultak kellő dinamikai érzékenységgel hangzó környezetükbe. A többnyire másfajta irányításhoz szokott zenekar tagjainak nagy segítség lett volna, ha a dinamikára vonatkozó instrukcióval a dirigens is hozzájárult volna az ideális hangzásarányok kialakításához.

Tóth Péter Lorca-dalaiban csakúgy, mint Fekete Gyula művében, az Ómagyar Mária-síralomban, Róser Orsolya értékes hanganyaga kápráztatta el a hallgatót. Talán az énekesnő is tisztában van ezzel a kincsével – amely viszont csiszolatlan gyémánt mindaddig, amíg az érthető szövegmondás, sőt, továbbmenve: az értelmezett-deklamált, kifejező verbalizálás nem ad hozzá intellektuális többletet. Így szinte csupán csak gyönyörködtető természeti jelenségként hat, azonban nem szolgálja a művekben rögzített szerzői szándékot.

Madarász Iván 2. zongoraversenyének megítélését a szolista tette lehetetlenné: Jandó Jenő, aki szinte pótcselekvésként szokott dúdolni zongorázás közben, ezúttal olyannyira deklamáltan „mondta” a ritmikus karakterű fordulatokat (akkordisméltése-

ket), hogy ezzel a játékosok figyelmét is elterelte. A hallgatónak az az érzése támadt, hogy olyan próbát hall, amikor a nagyformátumú szolista először találkozik a zenekarral, s az összjáték során is elsősorban a maga szólama köti le a figyelmét. A hallgató számára zavarbaejtő, hogy mindez stúdióban, felvétel-rögzítéskor történt.

A szünet után Szüle Tamás szólójával hallottuk Gyöngyösi Leventétől A szeretet himnuszát. Brahmsos-Mahleres hangzásvilágba kalauzoló zenekari kíséret adott empatikus háttérrel az érthető-követhető vokális szólamnak (ezúttal aligha kérhetjük számon, miért nem kaptuk kézhez magyar fordítását...).

Feléledt, lelkesebbre aktivizálódott a zenekar Vajda János művében. A Last minute tours olyan kompozíció, amelyben több faktor is állandóan ébren tartja az előadók figyelmét, aktivitását. Öröm volt érezni, ahogyan az egyes szólamcsoportok kapcsolatba kerültek, imitálva egymást, vagy ismételve egy-egy fordulatot. Az élőeleven hatásban közrejátszik, hogy a változatos faktúra következtében dinamikai árnyaltságot igényelő a mű. Ráadásul, zárószámról lévén szó, nem kellett takarékoskodni erejükkel-energiájukkal a játékosoknak; intenzív jelenléttel hatásos fináléban csendítették ki. Egyébként Serei mozdulatai is e műben tűntek a leginkább differenciáltabbaknak – különösen hatásos az a gesztusa, amellyel (analóg helyeken) többször képes volt „megemelni” a hangzást, intenzív tónusú tuttikkal jelölve ki a tetőpontokat.

Kortárs magyar muzsikát hallottunk, jó két és fél órában – ha zeneszerzői portrékat nem is vázolt fel mind a hat mű, de az kétségtelen: korábbi hangkép-émlékeinkhez képest új vonásokkal gazdagította a szerzőkről kialakított (szubjektív) képünket.

Kiderülhetett az is: különösebb specializációs szándék nélkül is lehet közeledni kortárs művekhez – s a gyakori közeledés kétségkívül mélyebb-biztosabb ismeretet, jártasságot fog biztosítani az előadónak.

(Fittler Katalin)

A ZENÉSZEK JOGOT NYERNEK arra, hogy magukkal vihessék hangszereiket a repülőgépre. Jövőre lép életbe az Európai Bizottság javaslata, amely szerint a drága hangszerekkel utazóknak nem kell többé aggódniuk, magukkal vihetik-e hangszereiket a gépre. A jelenlegi állapot szerint minden légitársaság maga határozhatja

meg a hangszerekkel kapcsolatos politikáját. Ebből adódik sokszor, hogy drága hangszereket helyeznek el a rakodótérben vagy a tulajdonosnak még egy helyet kell megvásárolnia. Mióta az ezzel kapcsolatos irányelv az Egyesült Államokban 2012 februárjában megváltozott, zenészek és zenei szervezetek kampányoltak azért, hogy ha-

sonló változásokra kerüljön sor az Egyesült Királyságban is. A javasolt változtatások lehetővé teszik majd, hogy a zenészek magukkal vihessék a kisebb hangszereket az utastérbe és megkövetelik a repülőársaságoktól, hogy a poggyással kapcsolatos megszorításait már jegyváltáskor és a repülőtéren is jelezzék.